

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO - 701462 - I/12/MSW

00-090 Warszawa   Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77   Fax 22 827 64 53

Warszawa, 8. V. 2012

Pan

Maciej Berek

Prezes Rządowego Centrum Legislacji

Al. Jana Chrystiana Szucha 2/4

00 - 582 Warszawa

Szanowny Panie Prezesie,

Postanowieniem z dnia 6 kwietnia 2011 r. w sprawie o sygnaturze akt Pp 1/10 (OTK 27/3/A/2011), Trybunał Konstytucyjny umorzył postępowanie w sprawie z wniosku Sądu Okręgowego w W., VII Wydział Cywilny Rejestrowy, o zbadanie zgodności z Konstytucją celów i zasad działania partii politycznej pod nazwą Narodowe Odrodzenie Polski przedstawionego w trybie art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2011 r. Nr 155, poz. 924). Postępowanie to zostało wszczęte w celu zbadania zgodności z Konstytucją nowych symboli, o których rejestrację partia Narodowe Odrodzenie Polski wystąpiła do Sądu. Przyczyną jego umorzenia było niewykazanie przez ten Sąd, że kwestionowane symbole mają charakter faszystowski. Wykazanie tej okoliczności stanowiło tymczasem obowiązek sądu jako podmiotu inicjującego postępowanie, ze względu na obowiązującą w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym zasadę skargowości.

Sprawa ta uwidoczniała poważne wątpliwości interpretacyjne, jakie budzą przepisy dotyczące partii politycznych. Regulacja postępowań dotyczących partii politycznych znajduje się w odrębnych aktach prawnych: w ustawie z dnia 1 sierpnia 1997r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) oraz w ustawie o partiach politycznych. W świetle przepisów Konstytucji oraz ustawy o Trybunale Konstytucyjnym przedmiotem kontroli Trybunału są wyłącznie cele lub działalność partii politycznych, a wzorcem dla tej kontroli - wyłącznie normy konstytucyjne. Natomiast w ustawie

o partiach politycznych mowa jest, obok orzekania o celach i działalności partii, również o badaniu zasad działania partii politycznej. W myśl art. 14 ust. 1 tej ustawy przesłanką wszczęcia postępowania o konstytucyjności celów partii jest wątpliwość co do celów lub zasad działania partii, przy czym nie jest jasna relacja między oceną zasad działania partii a oceną celów partii. Z kolei art. 21 stanowi o wszczynaniu postępowania co do zgodności z Konstytucją celów lub zasad działania partii w razie wprowadzenia do statutu zmian niezgodnych z art. 8 ustawy. Nie jest też do końca jasne, w jakim postępowaniu Trybunał badałby zasady działania partii, a w szczególności, czy miałyby to być postępowanie odrębne od postępowań dotyczących celów i działalności partii. Nie jest też jasne, czy podstawę kontroli w tym wypadku obok norm konstytucyjnych miałyby stanowić art. 8 ustawy o partiach politycznych.

Jak czytamy w uzasadnieniu zdania odrębnego sędziego Trybunału Mirosława Granata do uzasadnienia tego postanowienia, *na gruncie obowiązującej Konstytucji oraz ustawy o Trybunale Konstytucyjnym zakres kognicji Trybunału został określony wąsko. Sąd ten nie ma co do zasady kompetencji do badania zgodności statutu partii z Konstytucją ani z ustawą, może badać jedynie cele i działalność partii politycznych z punktu widzenia zgodności z Konstytucją. Postanowienia statutu podlegają zatem kontroli Trybunału Konstytucyjnego jedynie w zakresie, w jakim wyznaczają cele partii lub stanowią przejaw działalności partii. Natomiast postanowienia statutu w pozostałym zakresie pozostają poza zakresem kognicji Trybunału. Wszelkie problemy dotyczące partii przedstawiane Trybunałowi muszą zostać sformułowane w kategoriach konstytucyjności celów lub konstytucyjności działalności partii. Takie wąskie ujęcie kognicji Trybunału nie w pełni jest zharmonizowane z przedstawionymi przepisami ustawy o partiach politycznych, w której mowa jest również o kontroli zasad działania partii, a także o wszczynaniu postępowania w razie wprowadzenia do statutu zasad niezgodnych z art. 8 tej ustawy. Nie jest też jasne, czy podstawę kontroli partii ma stanowić wyłącznie Konstytucja, jak wynikałoby to z brzmienia Konstytucji i ustawy o Trybunale, czy też również przepisy ustawy o partiach politycznych, jak może to wynikać z niektórych przepisów tejże ustawy.*

Należy przypomnieć, że Sąd Okręgowy w W. dokonał wpisu do ewidencji symboli graficznych budzących kontrowersje symboli Narodowego Odrodzenia Polski. Od postanowienia w tym przedmiocie Rzecznik Praw Obywatelskich złożył apelację,

zarzucając Sądowi Okręgowemu dokonanie wpisu z przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów, w oparciu o opinię biegłych zawierającą błędy merytoryczne. Za naruszającą porządek prawny Rzecznik uznał rejestrację, jako symbolu graficznego partii, znaku, który w istocie nie służy identyfikacji tej partii, lecz stanowi manifestację poglądów jej przedstawicieli (przybierającą dodatkowo bulwersującą formę) o innych grupach społecznych. Taka sytuacja ma zaś miejsce w odniesieniu do symbolu „zakaz pedałowania”. W tym kontekście Rzecznik wskazał, że prowadzona przez sąd ewidencja partii politycznych służy celom porządkowym, a nie rejestracji katalogu prawnie chronionych w przestrzeni publicznej poglądów i wypowiedzi. W opinii Rzecznika taka praktyka sądu, może doprowadzić do występowania tzw. „efektu mrożącego” w debacie publicznej, wynikającego z niepewności co do możliwości użycia w stosunku do osób korzystających z przewidzianej w art. 54 Konstytucji RP wolności słowa, dodatkowego, nieprzewidzianego przez ustawodawcę w tym kontekście środka ochrony prawnej. Na skutek apelacji Sąd Apelacyjny w W. I Wydział Cywilny, podzielając zdanie Rzecznika Praw Obywatelskich uchylił wyżej wymienione postanowienie oraz przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w W..

Od dnia 1 stycznia 2011 r., tj. od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2010 r. Nr 254, poz. 1700), Rzecznik Praw Obywatelskich wykonuje zadania dotyczące realizacji zasady równego traktowania. Przy zachowaniu dotychczasowych kompetencji organu ochrony wolności i praw obywatelskich, Rzecznik został zobowiązany dodatkowo m.in. do: analizowania, monitorowania i wspierania równego traktowania wszystkich osób, prowadzenia niezależnych badań dotyczących dyskryminacji oraz opracowywania i wydawania niezależnych sprawozdań i wydawania zaleceń odnośnie do problemów związanych z dyskryminacją. Uwzględniając tak określone zadania Rzecznika, opowiada się on za funkcjonowaniem efektywnego systemu kontroli zasad działania partii politycznych, pozwalającego na kontrolę prezentowanych przez nie wartości pod kątem art. 13 Konstytucji RP, tj. odwoływania się do totalitarnych metod i praktyk działania nazizmu, faszystów i komunizmu, czy zakładania lub dopuszczania nienawiści rasowej i narodowościowej, stosowania przemocy w celu zdobycia

władzy lub wpływu na politykę państwa albo przewidywania utajnienia struktur lub członkostwa.

Mając powyższe na uwadze, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), zwracam się do Pana Prezesa z uprzejmą prośbą o poinformowanie mnie, czy planowane są prace legislacyjne nad zmianą przepisów ustawy o partiach politycznych, mającą na celu wyeliminowanie wskazanych wyżej niespójności z przepisami Konstytucji RP i ustawy o Trybunale Konstytucyjnym.

Łowiczka w sprawie

Janina Jędrzejewska